

Cooperem com els bombers i les bomberes

Jordi Díaz Gibson

3r Magisteri d'Educació física

Tutor: Lluís Cumellas

Resum

Aquesta proposta d'intervenció professional es centra en el treball de les relacions socials entre els alumnes de segon de primària, enteses com la base de la nostra evolució cap a una societat inclusiva i tolerant, fomentada en el respecte, el diàleg i la valoració positiva de la diversitat.

Al marge d'un ensenyament tradicional, competitiu i individualista, aquesta proposta, a través dels diferents principis metodològics de l'aprenentatge cooperatiu i de forma interdisciplinària, aspira a que els infants aprenguin a organitzar-se de forma autònoma per arribar a acords en petits grups, amb la sensibilitat empàtica desperta, i mostrant actituds de cooperació.

La metodologia emprada en la proposta didàctica es basa en les interaccions simètriques, la significació, la verbalització, la interrelació i la funcionalitat dels aprenentatges.

Partint de la importància que la col·laboració té pels bombers, els infants perseguiran les fites plantejades des de sis àrees curriculars, utilitzant com a eix vertebrador l'àrea d'Educació Física.

Una sortida al Parc de Bombers de Drassanes, una altra a la Biblioteca del Carme, i la visita d'un bomber a l'aula, han completat la programació.

En un inici els alumnes es mostren desorientats i insegurs, però a través del treball realitzat els infants van prenent consciència de les necessitats de cooperació envers un objectiu comú deixant de banda l'egocentrisme que impera en aquestes edats, per descobrir finalment que són capaços d'aconseguir els objectius grupals proposats.

Introducció

La proposta d'intervenció professional titulada "Cooperem com els Bombers i Bomberes" és un Projecte interdisciplinari plantejat i dut a terme per Jordi Díaz Gibson a l'escola Vedruna Àngels, situada al barri del Raval de Barcelona. Consta d'unes vint hores i va especialment dirigit als alumnes de segon de Primària, un grup molt heterogeni,

actiu i agressiu en les seves interaccions. El projecte centra els seus objectius en el treball de les relacions socials, entès com la base de la nostra evolució cap a una societat inclusiva i tolerant, fomentada en el respecte, el diàleg i la valoració positiva de la diversitat.

El Projecte neix de la importància que té pels bombers el fet de cooperar. La cooperació consisteix en treballar junts per aconseguir objectius comuns, per tant en una situació cooperativa els alumnes intenten aconseguir un resultat beneficiós per a ells mateixos i per a la resta del grup. El Projecte basa les seves línies de treball en el mètode de l'Aprenentatge cooperatiu. Segons els autors del llibre *"El Aprendizaje cooperativo en el aula"*, David W. Johnson, Roger T. Johnson i Edythe J. Holubec, l'Aprenentatge cooperatiu és la utilització didàctica de grups reduïts d'alumnes, per a maximitzar el seu propi aprenentatge i el dels altres. Aquest mètode contrasta amb un aprenentatge tradicional, individualista i competitiu, on els alumnes treballen en contra o aïllats de la resta de companys, i l'èxit està reservat per a uns pocs. Per tant estaríem parlant d'un mètode que valora i dóna resposta a la diversitat a l'aula, barrejant diferents maneres de pensar, de ser i de fer dintre d'un grup, i promovent l'èxit de tots, reforçant l'autoestima i l'autoconcepte de l'alumnat.

La metodologia emprada es basa en les interaccions simètriques, ja que els alumnes han d'interactuar obligatoriament, desenvolupant la pròpia autonomia, responsabilitat i habilitats comunicatives, unes veritaderes competències bàsiques per progressar en la societat del segle XXI. Com a mestre, he intentat guiar aquest procés cooperatiu i donar instruments i recursos als infants per a relacionar-se de manera respectuosa, fomentant l'empatia, reflexionant sobre les pròpies conductes i sobre les emocions que desperten alguns tractes discriminatoris. L'estudi de Hartup, W. (1978), demostra que les relacions entre iguals desenvolupen la intel·ligència social, el pensament moral i el domini dels impulsos agressius. És també cert, que un infant acull una proposta o norma plantejada per un igual amb major predisposició, implicació i motivació que si és plantejada pel propi mestre. Són doncs aquestes relacions una font d'aprenentatge molt poderosa que com a mestres hem d'aprofitar.

La proposta

La interdisciplinarietat i l'aprenentatge sociocognitiu que presenta el Projecte allunya als alumnes d'un aprenentatge artificial que no s'ajusta a com aprenem les persones; sempre de manera integrada i a par-

tir de les interaccions amb el medi. La programació ha partit d'avaluacions inicials pel que fa a conceptes, idees prèvies, opinions, procediments i actituds, per a posteriorment progressar en els reptes cooperatius proporcionant als infants un aprenentatge significatiu.

La verbalització ha estat un pilar metodològic, ja que he buscat sempre espais de reflexió per a engegar processos psicològics com el raonament, la síntesi, l'atenció, l'establiment de relacions i la utilització del llenguatge per a expressar idees i opinions, amb l'objectiu d'interioritzar els nous aprenentatges. Per a conduir aquests diàlegs calia primer respectar el torn de paraula; en aquest cas ha estat una petita conilleta de plàstic dur que hem batejat amb el nom de "*la Paraula*", l'instrument que ens ho ha permès. Només podia parlar qui la tingué a la mà, i per demanar-la calia aixecar el braç en silenci.

Els alumnes han pogut vivenciar la funcionalitat dels aprenentatges a partir d'un tema que forma part de les seves vides, participant en dues sortides que ara esmentaré, i rebent la visita d'un bomber a l'aula, que ens va parlar sobre la importància que tenia per ells el fet de col·laborar. A més han pogut interrelacionar els aprenentatges adquirits a les diferents àrees curriculars que participaven en el Projecte: A Educació musical, a partir d'una curta cançó que ells ja coneixien; "*Som els bombers*", els vaig dividir en grups de quatre persones per a que inventessin una nova estrofa amb el mateix ritme. En acabar vam ajuntar totes les estrofes i vam cantar la nova cançó, que poc a poc van memoritzar i de fet, encara la canten. A Llengua i Literatura catalana, van treballar caligrames sobre el foc, van treballar la rima, van fer una recerca de notícies i informació sobre els bombers, i vam fer una visita a la biblioteca del barri, on vam llegir contes sobre bombers i ens vam endur alguns per a llegir a l'aula. A Coneixement del Medi natural i social vam fer una sortida al Parc de bombers de Drassanes, on ens van explicar les seves funcions i els alumnes van poder veure i tocar el camió, les mànegues... a més de viure en primera persona la realitat dels bombers. També vam tractar a l'aula aspectes de prevenció i indicacions sobre què fer en cas d'incendi. A Informàtica vam visitar la pàgina web del cos de bombers de Barcelona www.bcn.es/bombers, i vam treballar un DVD sobre prevenció d'incendis que ens van lliurar els propis bombers. A Educació visual i plàstica, van fer un dibuix per grups d'un gran incendi, que van ajuntar finalment. Després van elaborar un mural cooperatiu amb tot el treball realitzat. Cada grup de quatre persones s'encarregava d'una part del mural, uns de dibuixar un bomber

gegant, uns altres de transcriure la cançó i el poema, altres dels consells de prevenció, uns altres de fer un gran caligrama sobre el foc...

Finalment, la darrera àrea implicada ha estat la d'Educació física, eix vertebrador del Projecte, i on he destinat el quaranta percent de les hores. He dissenyat una plantilla de sessió adequada als objectius: ACCIÓ-REFLEXIÓ-ACCIÓ-REFLEXIÓ, amb el plantejament d'una única activitat pròpia dels bombers; *Apagar un foc, Pujar a un edifici, Entrenament de bombers, Salvar un gat...* sempre cooperativa, jugada i reglada, explicada amb poques premisses, i on ells actuaven lliurement i jo apuntava diàlegs i conductes interessants. A continuació fèiem una reflexió grupal, analitzant si aquestes conductes o certs comentaris eren positius per a l'obtenció dels objectius. A continuació repreníem l'acció amb el bagatge de la verbalització i acabant amb una reflexió final, construint les bases per a continuar el cicle a una següent sessió.

Un exemple de sessió seria "*Salvem el gat*", on els vaig dividir en quatre brigades de sis bombers, i havien de salvar a un gat atrapat en una illa al mig d'un riu. No podien trepitjar sobre de l'aigua i cada grup tenia només quatre maons o blocs de plàstic per avançar. Se'ls havien d'anar passant per a progressar, aprofitant els cercles que simulaven pedres on s'hi podien recolzar, per a arribar al gat i retornar-lo a terra ferma. Si només un del grup tocava l'aigua havien de tornar a començar tots.

En les sessions d'Educació física s'afegeix l'acció o el moviment al ja esmentat aprenentatge sociocognitiu, esdevenint unes experiències d'educació global que integren les dimensions cognitives, socials, emocionals i físiques de la persona. El contacte més proper proporciona una confiança entre alumnes molt positiva per a l'autoestima dels infants, que contribueix a la construcció dels vincles afectius sota un context educatiu. L'Educació física enriqueix l'aprenentatge cooperatiu a partir de les diferents dinàmiques, materials i espais, oferint múltiples i variades possibilitats d'interacció.

Valoració i conclusions

Durant el transcurs del projecte, els alumnes han passat de mostrar-se desorientats i insegurs, a prendre consciència de les necessitat de cooperació envers un objectiu comú, deixant de banda l'egocentrisme que impera en aquestes edats, per descobrir finalment que són capaços i capaces d'aconseguir els objectius grupals proposats.

M'ha sobtat la gran il·lusió i implicació que mostren els infants de set i vuit anys, una il·lusió que els mestres hem d'aprofitar per proporcionar unes bases estables en les seves relacions socials, basades en el diàleg respectuós.

Per acabar dir que l'escola, en general, presenta un discurs molt teòric: "*s'ha de compartir, s'ha de dialogar, no ens hem de barallar, s'ha de respectar, s'ha de pensar en els altres, s'ha de col·laborar...*", però vertaderament proporciona als seus alumnes poques oportunitats o experiències educatives on ells puguin desenvolupar aquestes habilitats. L'aprenentatge cooperatiu pot ser una resposta per a dotar de coherència a aquest discurs contradictori. També afegir que no ens podem conformar amb utilitzar aquesta metodologia de forma esporàdica, sinó que hem d'emprendre el camí de convertir l'aula en un espai cooperatiu, on tothom es senti valorat per tothom i tots afavorim l'aprenentatge de tots, convertint-nos en una petita comunitat d'aprenentatge on tothom hi tingui cabuda.

Jordi Díaz Gibson

Vull agrair la confiança del meu tutor Lluís Cumellas, així com la de l'Edu i la Montse, mestres de l'escola Vedruna Àngels; sense la seva col·laboració res hagués estat possible.